

Innst. S. nr. 103

(2005-2006)

Innstilling til Stortinget fra justiskomiteen

Dokument nr. 8:11 (2005-2006)

Innstilling fra justiskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Bjørg Tørresdal, May-Helen Molvær Grimstad og Hans Olav Syversen om skjerpet lovgivning mot pornografi mv.

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Stortingsrepresentantene Bjørg Tørresdal, May-Helen Molvær Grimstad og Hans Olav Syversen har den 13. desember 2005 framsatt følgende forslag:

- "1. Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om endring i straffeloven § 204 for å sikre at kjønnskrenkende skildringer omfattes av forbudet, og for å sikre at hensynet til uheldig påvirkning av barn og unge tillegges vekt ved vurderingen av hva som er pornografi i lovens forstand.
2. Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om forbud mot produksjon av alle former for pornografi for utbredelse.
3. Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om forbud mot spredning av pornografiske bilder i form av utsendelse, utdeling eller annen form for distribusjon til personer som ikke har bestilt materialet.
4. Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om forbud mot i ervervsøyemed offentlig å stille ut nakenbilder eller kjønnslige skildringer som er egnet til å vekke anstøt.
5. Stortinget ber Regjeringen innlede en dialog med representanter for bl.a. kiosk- og bensinstasjonsbransjen for å få disse med i en bred mobilisering mot pornografi.
6. Stortinget ber Regjeringen arbeide internasjonalt for å sikre et strengt lovverk mot pornografi."

I begrunnelsen for forslaget viser forslagsstillerne til at den 7. desember 2005 avsa Høyesterett en kjennelse

om rekkevidden av pornografibestemmelsen i straffeloven § 204. Kjennelsen flytter grenser for hva som er å anse som lovlig pornografi - skildringer som tidligere har vært forbudt, tillates nå. Bakgrunnen for dette er at retten tolker begrepet "støtende" annerledes enn tidligere.

Straffelovens pornografibestemmelse tar etter forslagsstillerens mening ikke opp i seg at pornografi kan ha en uheldig påvirkning på barn og unge. Den reflekterer heller ikke at pornografi ofte fremstiller kvinner på en nedverdiggende og krenkende måte, og reduserer henne til et seksualobjekt uten eget menneskeverd. Disse forhold bør telle med ved avgjørelsen av om vi har å gjøre med pornografi i straffelovens forstand, og lovteksten bør følgelig endres med dette som utgangspunkt.

En mer liberal forståelse av pornografibestemmelsen, som Høyesterett legger til grunn i den nevnte avgjørelsen, kan danne grunnlag for etablering av pornoindustri i Norge. I straffeloven bør det inntas et tydelig forbud mot produksjon av pornografi for utbredelse. Forbudet bør først og fremst ramme involverte på produksjons- og finansieringssiden.

For å hindre at pornografi distribueres til personer som ikke har bedt om det, bør det innføres et forbud mot spredning av pornografiske bilder i form av utsendelse, utdeling eller annen form for distribusjon til personer som ikke har bestilt slikt materiale.

Høyesteretts avgjørelse medfører at grovere pornografi er tillatt, utstilling, distribusjon og salg av slikt materiale er følgelig også tillatt. Det betyr at forsidene på blader og filmer med pornografisk innhold vil kunne endre karakter og virke ytterligere ubehagelig på personer som ikke ønsker å bli eksponert for slikt materiale. Særlig er det nødvendig å sikre barn og unge mot å bli eksponert for pornografi når de handler i kiosker og lignende. På denne bakgrunn bør det innføres et forbud mot utstilling av pornografisk materiale som er tillatt etter straffeloven § 204.

Forbudet bør begrenses til å gjelde utstilling i ervervsvirksomhet, og innebære at produkter som rammes av utstillingsforbudet må plasseres slik at de ikke umiddelbart kan sees av publikum. Forbudet bør gjelde på offentlig sted, bl.a. dagligvareforretninger, kiosker og bensinstasjoner.

For å oppnå formålet med et straffesanksjonert utstillingsforbud er det tilstrekkelig at de overordnede og ansvarlige for virksomheten rammes. Et sentralt hensyn med et utstillingsforbud må være at forbudets innhold og rekkevidde skal være forutberegnelig og at bestemmelsen skal la seg håndheve effektivt. Et utstillingsforbud kan håndheves effektivt ved å bøtelegge ervervsvirksomhet som ikke etterlever bestemmelsen, der bøtene er av en slik størrelse at det blir en merkbar utgift.

Forslagsstillerne viser til at kampen mot grov pornografi ikke utelukkende kan kjempes ved hjelp av straffelovgivning. Det er nødvendig å innlede en dialog med dem som distribuerer pornografi, for å få disse til å avstå fra å selge denne type materiale.

Flere andre land tillater langt grovere pornografiske skildringer enn Norge. Vissheten om at pornobransjen skjuler overgrep og kriminalitet, og kunnskap om at pornografi kan ha skadevirkninger både på samfunnet og på den enkelte bruker, tilsier at man bør arbeide internasjonalt for å sikre et strengt lovverk mot pornografi.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Anne Marit Bjørnflaten, Thomas Breen, Ingrid Heggø og Hilde Magnusson Lydvo, fra Fremskrittspartiet, Jan Arild Ellingsen, Solveig Horne og Thore A. Nistad, fra Høyre, Elisabeth Aspaker og André Oktay Dahl, og fra Sosialistisk Venstreparti, Olav Gunnar Ballo, viser til at bakgrunnen for Dokument nr. 8:11 (2005-2006) er at det sommeren 2002 ble utgitt et blad kalt "Frie Aktuell Rapport", som inneholdt bilder av voksne mennesker i seksuelt samkvem. Felles for alle bildene var at kjønnsorganene ikke var tildekket med sladd under seksualakten. Bladet ble trykt i 13 000 eksemplarer, utdelt til folk på gaten ut fra gitte kriterier (frivillig mottak, ikke barn til stede) og forsøkt distribuert til samtlige stortingsrepresentanter. Etter distribusjonen ble redaktøren av bladet "Frie Aktuell Rapport" anmeldt for overtredelse av straffeloven § 204 første ledd bokstav a. Saken ble først behandlet i Oslo tingrett, deretter i Borgarting lagmannsrett, og sist i Høyesterett den 7. desember 2005 (sak nr. 2005/1084). Redaktøren av "Frie Aktuell Rapport" ble frikjent i alle rettsinstanser.

Spørsmålet som Dokument nr. 8:11 (2005-2006) reiser er hvilke konsekvenser dette vil ha for framtidig fortolkning av straffeloven § 204.

Straffeloven § 204 lyder:

"§ 204. Den som

- a. utgir, selger eller på annen måte søker å utbre pornografi,
- b. innfører pornografi med sikte på utbredelse,

- c. overlater pornografi til personer under 18 år, eller
- d. holder offentlig foredrag eller istandbringer offentlig forestilling eller utstilling med pornografisk innhold,

straffes med bøter eller med fengsel inntil 3 år.

Med pornografi menes i denne paragrafen kjønnslige skildringer som virker støtende eller på annen måte er egnet til å virke menneskelig nedverdiggende eller forrænde, herunder kjønnslige skildringer hvor det gjøres bruk av lik, dyr, vold og tvang. Som pornografi regnes ikke kjønnslige skildringer som må anses forsvarlige ut fra et kunstnerisk, vitenskapelig, informativt eller lignende formål.

Den som uaktsomt foretar handling som nevnt i første ledd, straffes med bøter eller med fengsel inntil 6 måneder. På samme måte straffes den innehaver eller overordnede som forsettlig eller uaktsomt unnlater å hindre at det i en virksomhet blir foretatt handling som nevnt i første ledd.

Paragrafen gjelder ikke for film eller videogram som Medietilsynet ved forhåndskontroll har godkjent til ervervsmessig fremvisning eller omsetning."

Komiteen vil anmerke at § 204 ikke inneholder noen formuleringer om pornosladd, og frifinnelsen i Høyesterett medfører dermed ikke vedtak om "fjerning av sladden" slik det fra enkelte hold kan være skapt et inntrykk av, men en konklusjon fra Høyesteretts side om at "Frie Aktuell Rapport" ikke inneholder "kjønnslige skildringer som virker støtende".

Komiteen viser til at det framgår av Dokument nr. 8:11 (2005-2006) at forslagsstillerne ønsker å endre § 204 som en konsekvens av dommen for å motvirke en liberalisering av produksjon og omsetning av pornografisk materiale i Norge.

Komiteen vil i det følgende gjennomgå forslagsstillerne seks forslag til tiltak.

Komiteen viser til at forslagene 1-4 er loven-dringsforslag. Komiteen vil påpeke at det for tiden foregår et omfattende arbeid i Justisdepartementet med ny spesiell del til straffeloven. Forslag 1 er et endringsforslag til straffeloven § 204. Komiteen ser det som hensiktsmessig at eventuelle endringer av § 204 gjøres i forbindelse med dette arbeidet.

Komiteen merker seg at forslagsstillerne ønsker å utvide pornografibegrepet til å omfatte flere typer kjønnskildringer også med utgangspunkt i hva barn finner støtende. Komiteen er enig med forslagsstillerne i at barn har et særlig behov for beskyttelse mot kjønnslige skildringer, så lenge disse ikke har et pedagogisk innhold tilrettelagt på barnets premisser. Komiteen ber om at Regjeringen tar hensyn til dette i forslag til ny straffelov.

Barns rett på beskyttelse mot pornografi er regulert i straffeloven §§ 204 og 204a, og komiteen mener at det også av eksisterende lovgivning klart framgår at barn har krav på slik beskyttelse, noe som ikke endres av Høyesteretts dom datert 7. desember 2005. Dette beskytter barn mot å avbildes pornografisk og brukes i pornografiske framstillinger. Men komiteen vil også påpeke at barn ikke skal eksponeres for pornografi. Dette reguleres pr. i dag ikke i straffeloven. Komiteen ser imidlertid at måten pornografi og materiell med seksuelt innhold distribueres på har betydning for i hvilken grad barn reelt sett beskyttes mot slikt mate-

riale. Komiteen viser i den forbindelse til sine merknader knyttet til forslag 3.

Komiteen viser til at forslag 2 om forbud mot pornoindustri i Norge kan også innebære en endring av straffeloven § 204. Komiteen legger til grunn at dette er en endring som eventuelt blir vurdert i sammenheng med gjennomgangen av den spesielle delen av straffeloven som Justisdepartementet er i gang med. Forslaget til ny spesiell del av straffeloven skal så langt komiteen er kjent med foreligge til behandling i 2007.

Komiteen viser videre til at forslag 3 gjelder forbud mot spredning av pornografiske bilder i form av utsendelse, utdeling eller annen form for distribusjon til personer som ikke har bestilt materialet. Komiteen vil anmerke at slik pornografi er definert i § 204 er all omsetning og presentasjon av dette forbudt i Norge (jf. § 204 første ledd bokstav a), og rammes dermed av eksisterende lovgivning.

Komiteen vil imidlertid vektlegge at også framstillinger av seksuell aktivitet som ikke rammes av § 204 i straffeloven skal distribueres på en måte som er basert på at mottakeren mottar materialet frivillig, og etter eget ønske. I motsatt fall vil det eksempelvis være vanskelig å håndheve en nedre aldersgrense for omsetning og distribusjon av blader og filmer med et seksuelt innhold.

Komiteen mener at den beskyttelsen barn generelt er gitt i norsk lov mot eksposisjon av voksnes seksualitet er viktig å ivareta, og også forsterke dersom det ved en gjennomgang av loven erkjennes at barn ikke er gitt tilstrekkelig vern. Komiteen vil derfor be om at Regjeringen vurderer særskilte tiltak knyttet til overgrepssproblematikk og barn, og seksualisering av barns hverdag, når det gjelder omsetning og distribusjon av pornografisk materiale og materiale med seksuelt innhold.

Komiteen viser til at forslag 4 allerede er vedtatt som et anmodningsvedtak i Innst. O. nr. 92 (1999-2000). Vedtaket lød:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om forbud mot i ervervsøyemed offentlig å stille ut nakenbilder eller kjønnslige skildringer, som er egnet til å vekke anstøt."

Komiteen er enig i dette vedtaket, og merker seg at dette har blitt fulgt opp fra Justisdepartementet ved å bli innlemmet i arbeidet med ny spesiell del til straffeloven. Det har også blitt sendt ut et eget høringsbrev om akkurat dette forslaget om forbud mot å stille ut nakenbilder og kjønnslige skildringer i ervervsmessig øyemed. Høringsbrevet ble sendt ut 14. juni 2002, med høringsfrist 1. mars 2003. Komiteen mener at enkeltindividet selv må kunne velge seg til eller fra seksualiserte framstillinger av nakenhet, og vil at det offentlige rom skal bli mindre seksualisert for å ivareta dette. Komiteen ber Regjeringen ivareta dette når lovforslag og retningslinjer til ny lov utarbeides.

Komiteen viser til at forslagsstillerne i forslag 5 ber Regjeringen om å innlede en dialog med kiosk- og bensinstasjonsbransjen om en bred mobilisering mot

pornografi. Komiteen viser til sine merknader under forslag 3 der det pekes på forskjellen mellom frivillig og ufrivillig eksponering for kjønnslige skildringer, og mener at en tilnærming som beskrevet der vil ivareta forslagsstillerens intensjoner.

Komiteen viser til at forslag 6 gjelder norsk deltakelse i internasjonalt arbeid for å sikre et strengt lovverk mot pornografi. Komiteen viser videre til at det i et samarbeid mellom de nordiske landene er igangsatt et stort nordisk forskningsprosjekt om unge menneskers forhold til pornografi. Prosjektet ble presentert under Nordisk Råds møte i Oslo 24.-25. januar 2006. Hensikten med prosjektet er å se hvordan pornografiens utbredelse påvirker unges kjønnsoppfatninger.

Komiteen mener at kunnskapene som slike forskningsprosjekter gir, kan danne et verdifullt grunnlag for evaluering av straffeloven før fornyet gjennomgang av denne. Komiteen mener at det er viktig med internasjonalt samarbeid for å motvirke negative konsekvenser av produksjon og omsetning av pornografi, men ser samtidig at det er krevende å trekke klare grenser mellom frie ytringer knyttet til menneskelig seksualitet og krenkende og fornedrende framstillinger som utnytter aktører og mottakere av pornografisk materiale.

Komiteen vil understreke at den stadig enklere tilgangen til pornografisk materiale gjennom Internett gjør at nasjonale grenser i mindre grad enn før begrenser presentasjon og omsetning av slikt materiale. Også derfor ser komiteen behov for et internasjonalt samarbeid for å motvirke negative konsekvenser av produksjon og distribusjon av pornografisk materiale.

Komiteen vil her særlig vektlegge målsetningen om at enhver person selv skal ha rett til å sette grenser knyttet til egen seksualitet, enten det gjelder ved deltakelse i framstillingen av seksuelle skildringer, eller når det gjelder å ufrivillig eksponeres for slike skildringer. Komiteen vil be om at Regjeringen både nasjonalt og internasjonalt arbeider for at personer beskyttes mot overgrep som en konsekvens av framstilling av pornografisk materiale, og at norsk lovverk skal utformes slik at det bidrar til slik beskyttelse.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil vise til hva Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet sa i forbindelse med behandlingen av Grunnlovens § 100 ytringsfrihet i Innst. S. nr. 270 (2003-2004) s. 25:

"Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet viser til at forbud mot pornografi på samme måte som andre innskrenkninger i ytringsfriheten, må oppfylle kriteriene som innebærer at inngrepet må la seg forsvare "holdt op imod ytringsfrihedens Begrundelse i Sandhedssøgen, Demokrati og Individets frie Meningsdannelse."

Disse medlemmer viser til at pornografien som ytring angår den frie meningsdannelse og at dagens bestemmelser griper inn i denne. Dette betyr ikke at man tar stilling til om det er ønskelig eller nødvendig at slike ytringer inngår i den meningsdannende prosess, men at man aksepterer at mange mennesker ønsker tilgang på slike ytringer.

Disse medlemmer er av den mening at pornografibegrepet bør omdefineres og slutter seg til Ytringsfrihets-

kommisjonens forslag om å endre den alminnelige definisjonen av pornografi i straffeloven § 204, slik at den ikke lenger omfatter skildringer av "alminnelig seksuell aktivitet". Disse medlemmer er enige med kommisjonen i at denne liberaliseringen bør kombineres med et utstillingsforbud. En endring vil gi dem som ønsker pornografi lettere tilgang, samtidig som det tas hensyn til dem som ikke ønsker å bli utsatt for slike skildringer i hverdagen. Forbudet mot seksuelle aktiviteter rettet mot barn, dyr osv. opprettholdes.

Etter disse medlemmers syn bør grensen mot lovlig og ulovlig pornografi knyttes opp mot skadefølgebeaktninger og ikke rene moral- og sedelighetshensyn.

Disse medlemmer kan vanskelig se hvilke grunner som taler for at Norge skal ha strengere bestemmelser på dette området enn våre naboland og anser en endring etter disse linjer som hensiktsmessig."

Disse medlemmer står fortsatt på dette synet og vil følge opp dette når Regjeringen legger frem forslag til straffelovens spesielle del. Disse medlemmer ser det som naturlig at dette blir fulgt opp i ny spesiell straffelov, da det nå er et parlamentarisk flertall for dette synet.

Disse medlemmer tar for øvrig Høyesteretts prinsipielle dom i den såkalte "Aktuell Rapport"-saken

til etterretning. Disse medlemmer anerkjenner at selv om alle dommer i utgangspunktet kun er bindende for partene, så vil denne dommen, på grunn av at den dreier seg om en tolkning av en rettslig standard, ha en rettskraft som prejudikat utover avgjørelsen i den konkrete sak. Den er dermed retningsgivende for andre organer og instanser som foretar en tolkning av hva som skal anses som pornografiske skildringer, uavhengig av om slike skildringer fremkommer i blader eller på annen måte.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument nr. 8:11 (2005-2006) - forslag fra stortingsrepresentantene Bjørg Tørresdal, May-Helen Molvær Grimstad og Hans Olav Syversen om skjerpet lovgivning mot pornografi mv. - vedlegges protokollen.

Oslo, i justiskomiteen, den 7. mars 2006

Anne Marit Bjørnflaten
leder

Olav Gunnar Ballo
ordfører